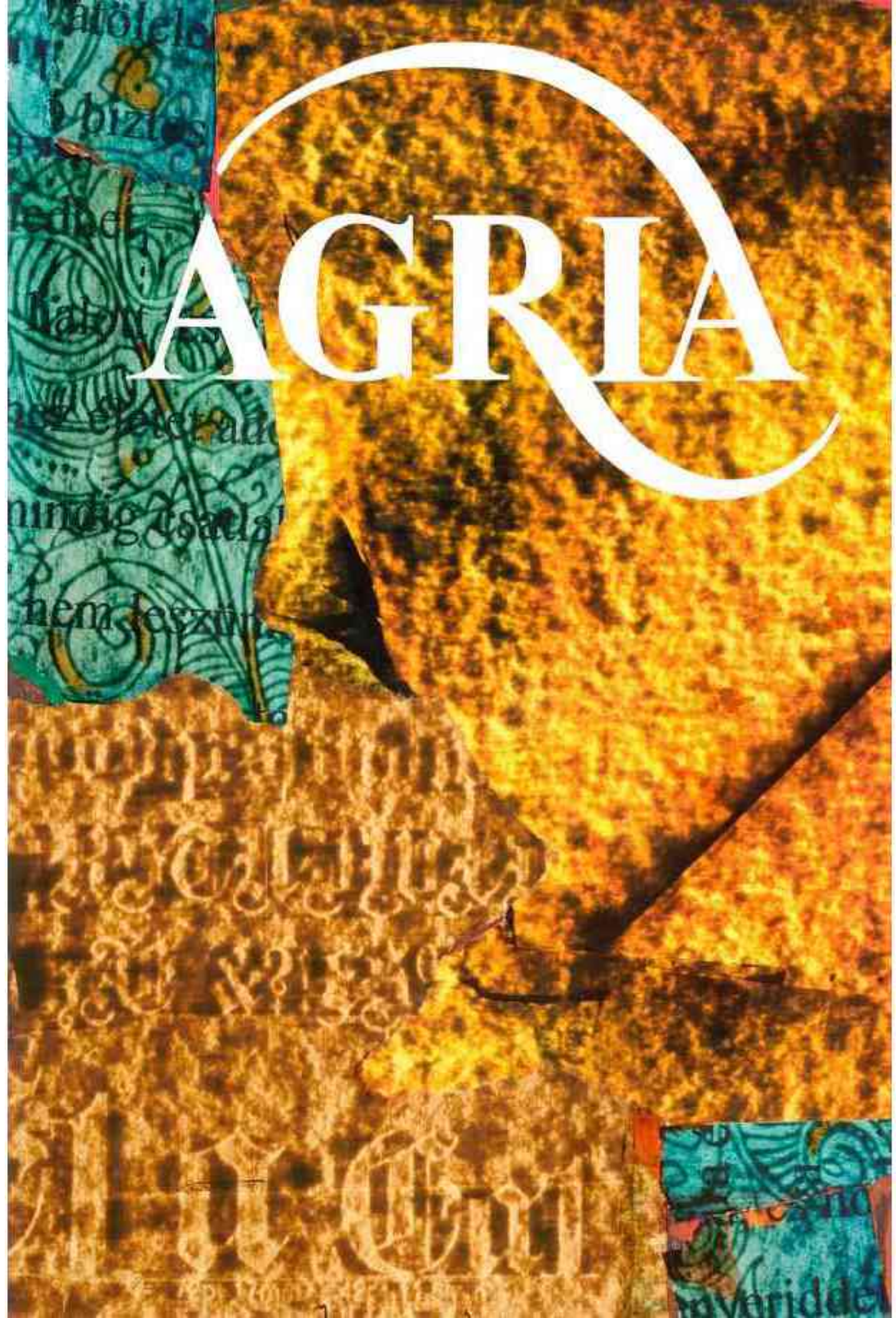

AGRIA

AGRIA

Irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat
Megjelenik negyedévente

Főszerkesztő: KÖDÖBÖCZ GÁBOR

Főmunkatársak: ANGA MÁRIA
BARABÁS ZOLTÁN
BERTHA ZOLTÁN
SERFŐZŐ SIMON
SZAKOLCZAY LAJOS

Nyelvi lektor: BOZSIK GABRIELLA
Szerkesztőségi titkár: VARGA TAMÁSNÉ
Tipográfiai szerkesztő: TÖMÖSKÖZI PÉTER
Arculattervező és képszerkesztő: HERCZEG ISTVÁN
Elektronikus levelezés: IFJ. KÖDÖBÖCZ GÁBOR
Lapmenedzser: BÉRCZESSY ANDRÁS

Kiadó: Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata
A kiadásért felelős: KOVÁCS KATALIN, az EKMK igazgatója

Szerkesztőség: Eszterházy Károly Főiskola
3300 Eger, Eszterházy tér 1.
Tel.: (36) 520-450/2064
Fogadóóra: hétfő 10.00–12.00
www.agriafolyoirat.hu
agria@agriafolyoirat.hu

Terjeszti a LAPKER RT. és az alternatív terjesztők.

Előfizethető: postán és e-mailen.

Előfizetési díj 1 évre: 1200 Ft.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Nyomdai munkák: B.V.B. Nyomda és Kiadó Kft., 3300 Eger, Fadrusz u. 4.

A lapot az Eszterházy Károly Főiskola és az EKMK
különbféle szolgáltatásokkal sokrétűen támogatja.

HU ISSN 1789-4379

Tartalomjegyzék

Kiss Benedek

Beszélgetés egy halott baráttal	11
---------------------------------	----

ARTériák

Koncsek József

Arcom benned	12
Lábujjhegyen...	13
Courbet, a tökély veszett angyala	13
A múzsa	14
A még főbb szerkesztő	15

Bak Zsuzsanna

Otthon	16
--------	----

Kerék Imre

Beérik	17
Törvényeikre bízva	17
Patak és nyírfa	17

Iancu Laura

Gyökerek	18
December volt	19
Évforduló	19

Serfőző Simon

Felragyogni	20
Ebéd főtt	20
Földön járó	20
Vásári kikáltó	20

Anga Mária

Először csak a szomszédból	21
Tavaszi	21
Minden napból valami megmarad	22
Amit most írok, az csak záradék	22
Az életért	23

Suhai Pál

Tiéd e ház	24
------------	----

Bozók Ferenc

Történelem	25
Teremtés	25
Legbudapestibb	25
Filozófia	25

<i>Kirilla Teréz</i>		
Nagyvárosi papírmasé		26
<i>Zirig Árpád</i>		
Összegyűjtött szavaim		27
Reggel a legrosszabb...		27
Jeleket rovok...		28
<i>Lajtos Nóra</i>		
Domokos-napi gondolatok		29
offlájñ apró		30
<i>Fecske Csaba</i>		
Morzsák		31
Műhely		
<hr/>		
<i>Bertha Zoltán</i>		
„Haj, szegény nép, haj magyar nép”		
(<i>Illyés Gyula és a nemzeti sorstudat horizontjai</i>)		32
ARTériák		
<hr/>		
<i>Bene Zoltán</i>		
Világnézet		40
ARTériák		
<hr/>		
Bozók Ferenc beszélgetése Tarbay Edével		44
Balatoni palackposta		
<hr/>		
<i>Lángi Péter</i>		
Magyarországi levelek 8.		55
Sárgult képeslapok		56
<i>Balogh Petres Judith</i>		
És az Úr nekik adta Kánaánt		58
<i>Búzás Huba</i>		
Korunk tanúi		67
Ismerős kapu előtt		67
Székely legény ébreszti aráját		68
<i>Juliusz Erazm Bolek</i>		
Az élet titkai		69
Költői naptár (<i>Cséby Géza műfordításai</i>)		69
<i>Cséby Géza</i>		
Nyitott ablakon át		72
Újra és újra		72
Witold Waroczewski emlékének		73

Kellei György	
Az üvegbot	74
Gaál Antal	
TAO 240. (a kapcsolatokról)	81
TAO 261. (fölkoldozva)	81
Mintha naplóból	82
Laczkó András	
Krizmanics Ágnes virágai között	83
Németh István Péter	
3 tapolcai séta	90
Miklósi-Sikes Csaba	
Kisfaludy Sándor balatoni emlékezete	92
Zatkalik András	
Élnek-e még a legendák?	103
Sall László	
fogadj magadba	105
magamhoz emellek	105
alkalmi vers tepertősütés közben	106
hajnal stockholmban	106
inkog nyitó	106
Sólyom Sándor	
So-lyn hátrahagyott versei	107
Pelcz István	
17 %	109
Sz. Balogh Szilvia	
Balatoni pillanatok	115
Ave Maria	115
Miles Christi	115
Tungli M. Klára	
Észrevétlen és alig	116
Impromptu	116
Soós József	
A dalnok fohásza	117
Tavasztündér	117

Műhely

Antal Attila	
A közösségi reprezentáció néhány változata az erdélyi magyar lírában	118

ARTériák

<i>Fazekas József</i>	
Erdély (I–II–III.)	124
<i>Csatáné Bartha Irénke</i>	
Szivárvány	126
Áldott szentély	126
Fák, virágok, gyökerek	126

Műhely

<i>Bérczessy Lajos</i>	
Az Áprily-rejtély	127

ARTériák

<i>S. Csoma János</i>	
Szabadon	132
Ha majd	132
Légbeszálló	132
Kérdés	132
<i>Csáky Károly</i>	
Napforduló után	133
Játék igenévvvel	133
Példabeszéd helyett	133
Zsoltár helyett	134
Előhang	134

Vita és vallomás

<i>Lőrincz György</i>	
Keresek 100 000 magyart...	135

ARTériák

<i>Debreczeny György</i>	
nincs rá szükségem	138
háttal a tengernek	139
<i>Kis Pál István</i>	
... a pünkösdi földre szállás...	140

Műhely

<i>Bakó Endre</i>	
Tóth Árpád Ady Endréről	142

Várad mozaik

Gittai István

Uniformis	151
Cselszövők	151
A darázs, a tenger, meg én	151
Zsivány jelenet	151
Múlandóság rémképe előtt	152
Szépkorú pár kora reggel	152
Fülszöveg	152
Napszámos-nyugtató	152
Reggeli tündérkedés	152
Ünnepváró	153
Nyársnyakas néptanító intelmeiből	153
A tudomány útja	153

Barabás Zoltán

Kopódiadal a téren	154
Érted is virraszt	154
Ómódi vers Jutkának	155
Kint és bent	155
Futóláncon	155
Körözök	155

Lipcsei Márta

Téli hangulat	156
Tél vége	156
Tavaszi világ	157

Pataki István

tornyom	158
tavasz	159
2012	159

Agria exkluzív

Babosi László beszélgetése Csikos Sándor színművésszel Ratkó Józsefről	160
---	-----

ARTériák

Szenti Ernő

Szabadon választott téma	170
Örömsokk	170

Oláh András

prognózis	171
túlélő	171
belehallgatunk	171

Műhely

Vitéz Ferenc

Krúdy Gyula utolsó évtizedének újságcikkeiből 172

ARTériák

Radnai István

Utcazenész karácsonykor 187

Pista-Attila kinőtt ruhája 188

Wehner Tibor

verseny/szellem 189

szép irodalmi tereim 189

posztimpresszionista végrendelet 189

Kegyelet és emlékezet

Németh Péter Mikola

Rózsa Endre emléktábla avatására – Vácott 190

Lőrincz György

„És elmennek a jók, az igazak” (*András Zoltán halálára*) 195

ARTériák

Bárdos József

Strófák a „Szubjektív világirodalom”-ból
(*Dante, Petrarca, Francois Villon, Shakespeare, Goethe, Lev Nyikolajevics Tolsztoj*) 197

Dylan Thomas

A sóhajokból nem lesz semmi... (*Erdődi Gábor műfordítása*) 198

Bárdos Attila

Mini-maximák (*Tótágas, Gyomor-baj, Csak idő kérdése, Szolgáltatott igazság, Jó vagy szabad, Haladás, Ipar, Kor-lát-lelet, Antimarxista definíció, Lózungtan, Dilemma, Profán feeling*) 199

Műhely

Véghelyi Balázs

Trubadúrok márpedig vannak (*Cseh Tamás dalairól*) 200

ARTériák

Farkas Gábor

Epiphania 206

Szerelem 207

Szekeres Mária	
Angyal az idővel	208
Egy nap	208
Életálmodás	208

Műhely

Sándor Mihály	
Hol zsarnokság van... (<i>Asszociációk és analógiák lényegesről és lényegtelenről Kiss Medgyesi László Az Úr benézett a Varga utcába című könyve apropóján</i>)	209

Színek a palettán

Szokolczay Lajos	
Fény-kép és tény-kép (<i>Kis Pál István és Tamási Gábor Csepel-rekviemje</i>)	216

ARTériák

Koltai Beáta	
Az örökség	221

Szabadkéz

Demeter József	
Kerákvágás, bicikli, és! még azon is túl – <i>Hajnali elmélkedés, Szabó Bogár Imre verseit olvasván... –</i>	226

Műhely

Pusztai Virág	
Mivel jár a képek diadala? <i>Fejtegetések a vizuális információk felértékelődéséről és napjaink vizuális kultúrájáról</i>	228

ARTériák

Kapuvári Katalin	
Emlékezés	233
Színek és fények	234

Szabadkéz

Kaiser László	
A költészetről, a versírásról, az ős-emberiről	236
Farkas Gábor	
Az irodalom érték közvetítő szerepe a társadalomban	238

ARTériák

Csontos Márta	
Szublimáció	242
Műtőasztalon	242
Vox humana	243

Könyvjelző

Németh István Péter	
A Kedves közelléte (Villányi László: Ámulat)	244
Csűrös Miklós	
Egy értelmiségi válasza a „mamutbirodalmak” korában (Suhai Pál: Bábeli adományok)	247
Zsirai László	
A megidézett emlékezés (Both Balázs: Látogatód jön)	251
Zsirai László	
Tapasztalattal táguló látómező (Szirmai Péter: Mániákus bibliofília)	253
Sz. Tóth Gyula	
A nagy körutazás (Fábián Janka: A német lány)	255
Tönköl József	
Dombos út (Kerék Imre régi és új versei, műfordításai)	260
Ködöböcz Gábor	
„lélek tárd ki már ablakunk” (Fazekas József: Parádék napnyugta hamujában)	262
Oláh András	
„Hívtál magadhoz...” (Széjlegzetek Farkas Gábor Törzsét tartó ág című verseskötetéhez)	265

ARTériák

Fecske Csaba	
Kockafejű	268

Vendégünk volt

Safranka János	
A sokrétű kultúrdémon (Villáminterjú Karafiáth Orsolyával)	270

Pusztai Virág

Mivel jár a képek diadala?

Fejtegetések a vizuális információk felértékelődéséről és napjaink vizuális kultúrájáról

A mai embert nap mint nap megszámlálhatatlan vizuális impulzus éri. Vannak, akik szerint az ingergazdag képi környezetnek áldásos hatásai lehetnek, de egyre gyakrabban hallhatjuk ezt a kifejezést is: *vizuális túlingereltség*. A vélemények széles skálájával találkozhatunk azt illetően, áldás-e avagy átok a televízió, az internet, vagy éppen az okostelefonok által diktált tempó. Egy biztos: mivel a képi információk soha nem látott szerepet töltenek be az emberek életében, mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy megismerjük azokat az okokat, amelyek ide vezettek, és felmérjük a hatásokat, következményeket, amelyeket e kommunikációs csatorna túlsúlya idéz(het) elő. A probléma aktualitása ellenére a társadalmi párbeszéd ezen a téren még nem különösebben élénk. Pedig itt volna az ideje annak, hogy feltárjuk: mivel jár a képek diadala?

A mozgókép-rögzítési eljárások felfedezése, a vizuális média térhódítása előtt az ember csupán a közvetlen környezetéről, a látótávolságán belülre kerülő dolgokról tudott képi információt szerezni. Ha a látótávolságán kívül eső dolgok érdekelték, egész testét, teljes fizikai mivoltát az információszerzés szolgálatába kellett állítania. Helyet kellett változtatnia, hogy az őt érdeklő tárgyak, jelenségek közelébe jusson. Ahogy haladunk a múltból a jelen felé, ez a helyváltoztatás egyre kevesebb időt vett igénybe. A motoros közlekedési eszközök elterjedésével a földrajzi elmozdulás nagyságrendekkel gyorsabban mehetett végbe, így az egységnyi idő alatt begyűjthető vizuális impulzusok száma megnőtt.

A mozgókép megjelenése óta pedig már a térben sem kell elmozdulnunk ahhoz, hogy tőlünk távoli vidékek nyújtotta látványvilággal ismerkedjünk. Mióta majdnem minden háztartásban van televíziókészülék, a képi és verbális információk egyaránt az otthonunkba jönnek, a távirányító gombjaival még válogathatunk is közülük. A szervezés, a készülődés, az ábrándozás, az utazás felkészítő előzménye nélkül, pillanatok alatt átugorhatunk (például) egyik kontinensről a másikra. Otthonunk kényelmét élvezve, a fotelból, alkalmasint vacsora közben vagy italt kortyolgatva fogadhatjuk be az olyan vizuális impulzusok milliárdjait, amelyekhez korábban sokkal nagyobb energiakifejtésre volt szükség.

Azonban hiába tesszük ki magunkat vizuális impulzusok millióinak, sem a látószerveink felépítése, sem az agyunk képalkotásért felelős része nem változik. Ha egy órán át 120 km/órás sebességgel száguldunk az autópályán, nem tudunk több információt feldolgozni, mint ha lovaskocsin utazunk ugyanannyi ideig. Nagyobb sebességgel hosszabb utat járunk ugyan be, több fa, több ház, több látnivaló mellett suhanunk el,

információink nagyobb teret fognak át, de kevésbé alaposak. Minél több impulzust fogadunk be egységnyi idő alatt, ismereteink annál felületesebbek lesznek.

A vizuális impulzusok mérésével a szociológusok is foglalkoznak. Azt a mérőszámot, amely egy adott időpontban egy adott területen jelzi a képek számát, *képsűrűségnek* nevezik. Magától értetődően az emberi civilizációtól távol eső természeti tájakon, például egy sivatagban, amelyen átutazva órákon át gyakorlatilag ugyanazt látjuk, ez az érték nulla/km² is lehet. A legnagyobb városok bevásárlóközpontjaiban viszont több tízezer is jut egy km²-re.

Helmut Langer a nagyvárosi utcaképet vizsgálva még 1985-ben megállapította, hogy van egy bizonyos határ, amelyen felül hiába éri az embert számtalan vizuális inger, nem tudja őket felfogni. A tudatos szint feletti vizuális ingerek szinte *kioltják* egymás hatását, és mintegy *az érzékelés peremére* kerülnek. Ezt a jelenséget nevezi Langer *vizuális inflációnak*.¹

Néhány generációval korábban az emberek vizuális értelemben sokkal ingerszegényebb környezetben éltek. Sokan azt sem tudták, milyen látvánnyal, látványosságokkal kecsegtet a szomszéd város. Saját, szűkebb környezetüket viszont valószínűleg sokkal behatóbban ismerték, mint a mai ember, hiszen több kapacitásuk maradt a részletek befogadására, az aprólékos megfigyelésekre. Ismerték a talpuk alatt lévő földet, a csillogok járását a fejük felett, számon tartották a körülöttük sarjadó növények tulajdonságait. Ismereteik testközeli élményeken alapultak, tekintetüket és figyelmüket maguk irányították. A ma embere ezzel szemben más földrészek állatait is ismeri, de ezt az ismeretet a technikai eszközök közvetítik felé. Úgy lát, ahogyan azt a filmfelvételt készítő operatőr kamerájának mozgása meghatározza számára. Űkapáinknak aligha volt alkalmuk például zebrát szemlélni, de megvolt a szabadságuk, hogy eldöntsék: jobbról balra vagy balról jobbra mérik-e végig az állatvásáron a lovat. Ha akartak, közel mentek hozzá, vagy éppen néhány lépéssel eltávolodtak. Mi, kései leszármazottak a számos természetfilmes csatorna révén bármilyen egzotikus állatot megismerhetünk, de csak úgy, ahogyan megmutatják nekünk. A kamera vezeti a szemünket aszerint, hogy jobbról balra „svenkel”, vagy éppen kívülről befelé „zoomol”. Nem mi irányítjuk a megfigyeléseinket, hanem a mások által diktált iramban és irányban „látunk”.

A képi információk befogadása önmagában értelmetlen, ha ezeket az információkat nem tudjuk feldolgozni. Akár széles spektrumon mozgó, de elnagyolt ismeretekhez, akár aprólékos megfigyelésekhez jutunk, a hibás feldolgozás, a téves következtetések levonása veszélyes lehet mind az egyénre, mind annak környezetére nézve. A hibás feldolgozás esélye a második esetben is megvan, ám az első esetben jóval nagyobb.

A mozgókép korszakának hajnalán sokan úgy gondolták, csupán pozitív hatásai lehetnek annak, ha emberek tömegei előtt tágul és tárul ki a világ. Arra azonban kevesen gondoltak, hogy a vizuális túlingereltség problémák egész sorát veti majd fel. A vizuális információ ugyanis képi kommunikációs viszonyt teremt, és a túl sok nóvum vagy a feldolgozatlanul maradt információhalmaz megterhelő lehet az ember, mint

vevő számára. Arról nem is beszélve, hogy a mennyiség dömpingje miatt a vizuális kommunikáció jeleinek leadói egyre erőteljesebb hatásfokkal kénytelenek működni az eredmény, vagyis a figyelem érdekében.

A mozgóképek készítésére és levetítésére alkalmas eszközök óriási sebességgel terjedtek el a világban, a nagyszülő számára még újdonságnak számító televíziót az unoka már az élete egyik meghatározó részének tekinti. A vizuális túlterheltség hirtelen szakadt rá az emberiségre, nem hagyva időt arra, hogy kialakuljon az új jelenség kezelését elősegítő vizuális kultúra.

Az utcákon végighaladva egyre több színes óriásplakát követeli a figyelmünket. A reklámok elárasztják az otthonainkat. A televízióban, moziban a mondanivaló kifejezésére egyre többféle képkockát használnak, egyre gyorsabbak a snittek, harsányabbak a színek, egyre több a vágás, egyre „pörgösebb” a film. Digitális gépek által termelt fotók ezrei teszik értéktelenné az emléket, amit régen egy-egy babakori vagy esküvői fénykép képviselt. Találón fogalmazza ezt meg Lewis Mumford *A gép mítoszában*: „Önmagunk és valóságos élményeink, valóságos környezetünk között ott hömpölyög a képek egyre emelkedő áradata, amelyet a legkülönfélébb források – a fényképezőgép és a nyomtatás, a film és a televízió – táplálnak. Régen a kép, a képi szimbólum ritka dolog volt, elég ritka ahhoz, hogy elmélyült koncentrációra tarthasson igényt. Mára azonban a valóságos élmény lett a ritka, és a kép mindennapossá vált.”²

Mindezt a kor embere – egyelőre – még nem úgy éli meg, mint a szabadsága korlátozását. Még nincs lázadás, de e sorok írója reméli, hogy nincsenek már messze azok az idők, amikor mind többen állnak ki azért az *alapvető szabadságjogért*, hogy tiszta fejjel mehessenek végig egy utcán, anélkül, hogy lépésenként akarnák meggyőzni őket egy-egy termék, szolgáltatás birtoklásának és bírásának előnyeiről. Ideje ráébrednünk, hogy a szabadság fogalmába ez is beletartozik!

Sajnos, valószínűsíthető, hogy a képi dömping a valódi vizuális értékeknek, a képző- és iparművészet, a fotóművészet és a filmművészet „termék”-einek sem kedvez, hiszen az avatatlan szem egyre nehezebben veszi őket észre. Ráadásul, mióta gyakorlatilag bármely műalkotás hazavihető egy-egy albumban, netán bármikor letölthető az internetről, a kiállítások is veszítettek a vonzerejükből.

Korunkban nem kell mélyreható vizsgálatokat végezni ahhoz, hogy szembeötlő legyen: a vizualitás felértékelődése nem jelenti azt, hogy a széles tömegek vizuális kultúrájának szintje emelkedett. Sőt, mintha éppen az ellenkezőjét tapasztalnánk. Elég bekapcsolni a televíziót, és megnézni a kereskedelmi csatornák népszerű műsorainak stúdióképét, vagy szemügyre venni az újságosbódék kirakatában látható bulvárlapok címlapjait. A harsány, rikító, ízléstelen, giccses „motívumvilág” már túlcsordult a bulvármédia hatókörén, és (az egyébként értékorientáltságot zászlajára tűző) közszolgálati csatornák vetélkedőire vagy a nagy múltú női magazinokra is jellemzővé vált. – A háttérben természetesen a figyelemért (nézőszámért, olvasókért) folytatott harc áll.

A képdömpinggel és a szépérzéssel rendelkezőknek gyakran már fizikai fájdalma-

kat okozó, agyunkba tolakodó látványvilággal megküzdeni nem könnyű. Ráadásul a terep, amelyen korunk látványkultúrája mozog, állandóan változik. A megújulási hullámok pedig nem alkalmazkodnak a generációváltásokhoz, egy emberöltőn belül többször is átalakulnak a jelek és jelrendszerek. Így az emberek felnőttként is időről időre új, ismeretlen terepen találják magukat. Ez a helyzet sokak számára izgalmas, vonzó, ingerlő, míg másokra elbizonytalanítóan, irritálóan hat. Akármilyen hatást is váltanak ki az újmódi vizuális ingerek, ha a jeleket nem tudjuk értelmezni, akkor vesztélybe kerülünk, védtelenné és befolyásolhatóvá válunk.

Sok szakembert foglalkoztat az a kérdés is, hogy az emberi információfeldolgozás folyamatában mikor és miért dominál a verbális-nyelvi jelrendszer a vizuális-képi felett, és mikor fordítva? A mozgóképgyártás korának beköszöntésével leáldozott a Gutenberg-galaxis³? A válasz valószínűleg összefüggésben van azzal, hogy míg az írásbeliség erősen nyelvhez kötött, addig a képi ábrázolás gyakorlatilag független a nyelvi adottságoktól. Erre a következtetésre jutott az 1970-es években Kepes György, aki szerint az írás-olvasás társadalmi elértéktelenedésével párhuzamosan a vizualitás dominanciájához hozzájárul még az is, hogy „a tényeket és eszméket nagyobb mértékben és mélyebbre hatolva tudja közvetíteni a vizuális nyelv, mint más kommunikációs eszközök.” Kepes szerint a vizuális nyelv minden más kommunikációs eszköznél jobban közvetíti a tudást, a kép dinamizmusa életre kelti a statikus verbális fogalmakat. A vizuális ábrázolás egyetemes és nemzetközi érvényű jelrendszerrel dolgozik, amely az érzéki ingerek és a külvilág látható struktúrája közötti megegyezésre épül. A vizuális közlés befogadása viszont egy alkotó integrációs tevékenységet igényel a nézőtől. Ahhoz, hogy ennek az új képi világnak ne csak *egydimenziós*, passzív fogyasztói legyünk, hanem alkotó részvevői is, „ahhoz, hogy életünket olyanná tegyük, amit érdemes végigélni, új irányba kell indulnunk...”⁴

Hogy a vizuális nyelv valóban mélyebbre hatolva tud-e tartalmakat közvetíteni, arról persze megoszlanak a vélemények. S. Nagy Katalin például egyenesen korunk gyermekbetegségének nevezi a vizualitást. Felhívja a figyelmet arra, hogy a képdömpingben meghal a legsajátosabb, legindividuaisabb, senki máséval össze nem téveszthető tevékenységünk: a képzelet. „A mesekönyvet, gyermekverseket hallgató gyerek elképzeli a szereplőket úgy, ahogyan azok az ő saját, valóságos tapasztalatai és fantáziavilága alapján léteznek, kivetíti legbelső énjé szorongásait, agresszióit, megmagyarázhatatlan sejtelmeit, okokat, magyarázatokat talál az együttműködés során, megfoghatóvá válik a megfoghatatlan, és megfoghatatlanná a megfogható, ezáltal értelmeződik a világ. A diafilmek Jancsi és Juliskája, János vitéze, Aladdin és csodalámpája, a mozifilmek Csipkerózsikája, Hamupipőkéje elveszi a gyerektől a képzeletbeli képteremtés lehetőségét. Az azonosulásnak és azonosításnak más síkja ez. Konkrétumokhoz kötött, egysíkúbb, sematikusabb, és ami a legfontosabb: személytelenebb. (...) Aki gyerekkorban megszokja a kényelmes, passzív formulát – mi (televízió, képűség, film, képre-

gény, videó stb.) adjuk a képet, te csak nézed és elfogadod –, attól felnőtt korában sem lehet megkívánni, hogy a felnőtt gondolkodás eszközeit részesítse előnyben.”⁵

Véleményem szerint a vizuális-képi jelrendszer dominanciája szükségessé teszi, hogy a vizuális nevelés mibenléte ne csak a rajztanárokat vagy a filmeseket foglalkoztassa, hanem sokkal szélesebb körű figyelmet igénylő, össztársadalmi problémakörként tekintsünk rá.

Arra kellene törekednünk, hogy a társadalom tagjai minél nagyobb arányban rendelkezzenek kellő kritikai érzékkel, képesek legyenek az önálló gondolkodásra, és arra, hogy különbséget tudjanak tenni a valóság és a fikció között. Lássák meg az értékeket, képesek legyenek a vizuális művészet befogadására, ezáltal élvezetére.

Szuromi Pál, szegedi művészettörténész *Sorvadó szempárok* című tanulmányában látáskultúránk pozícióiról ír. Nehezményezi, hogy a vizuális művelődéssel, vizuális esztétikával kapcsolatban Magyarországon utoljára a '70-es, '80-as években születtek termékeny vitákat indukáló, tudományos, ismeretterjesztő áttekintések. Szuromi szerint „az utóbbi évtizedekben ugyancsak elhanyagoltuk e folyamatos kihívásokat produkáló területet. Pedig azóta az idő, a technikai fejlődés újabb és újabb eszközökkel látta el a mindennapi gyakorlatot. Mi pedig ott tartunk, hogy alkalmanként egy-egy aktuális részletproblémáról diskurálunk. Akárha a politika, a gazdaság és a gyarapodás szempontrendszerében a vizuális felkészültségnek pusztán csak mellékes, sokadrangú szerepe lenne.”⁶

Valóban itt lenne az újabb diskurzusok ideje, hiszen korunk vizuálisan túlingerelt emberének nyilvánvalóan segítségre van szüksége ahhoz, hogy eligazodjon a rengeteg impulzus között. Ahhoz, hogy a mozgókép áldás és ne átok legyen, kellő kritikai érzékkel rendelkező, önálló gondolkodásra képes egyéneknek kell a képernyők elé ülni. Egy újfajta vizuális nevelésnek kell megvalósulnia, amely reflektál a kor kihívásaira. Annál is inkább, mert korunk vizuális kor, „olyan történeti korszak kezdetén vagyunk, amelyben a kép átveszi az írott szó helyét.”⁷

Jegyzetek

¹ Langer, Helmut: *Visuelle Gestaltung – visuelle Inflation*. In: *Format*, 17/2., 1985. 17–24. old.

² Mumford, Lewis: *A gép mítosza*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1986. 242–244. old.

³ A Gutenberg-galaxis kifejezés Marshall McLuhan kanadai médiateoretikustól származik, aki a nyomtatott kultúra korszakát ezzel az elnevezéssel különböztette meg a könyvnyomtatást megelőző kódexvilágtól, melyben az írott szövegeket még nem lehetett tömegesen sokszorosítani.

⁴ Kepes György: *A látás nyelve*. Budapest, Gondolat Kiadó, 1979. 5–6. old.

⁵ S. Nagy Katalin: *Vizualitás, mint korunk gyermekbetegsége* – <http://www.oszk.hu/kiadvany/iras/14nk.html>

⁶ Szuromi Pál: *Sorvadó szempárok – Látáskultúránk pozíciói* (2010) In: *Irodalom- és művészettörténeti tanulmányok* 5. A Móra Ferenc Múzeum évkönyve. Bába Kiadó, 5. old.

⁷ Gombrich, E. H.: *A látható kép*. In: Horányi Özséb (szerk.): *Kommunikáció II.*, Budapest, Közgazdasági és Jogi kiadó, 1978., 123. old.